

Тема уроку: Корінний перелом у війні**Ключове питання:**

Втрата Німеччиною стратегічної ініціативи – закономірність чи випадковість.

**ЗМІСТ
НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ:**

Воєнні перемоги союзників у 1942–1943 роках. Докорінний перелом у ході німецько-радянської війни: битви під Сталінградом і на Курській дузі. Битва за Дніпро. Вигнання військ гітлерівської коаліції з України. Поразки німців та їхніх союзників у Північній Африці, Італії, на Тихому океані. Тегеранська конференція. Депортація з Південної України і Криму татар, німців, болгар, греків і вірмен.

Мета уроку: охарактеризувати перебіг подій 1942–1944 рр. на фронтах Другої світової війни; визначити події Східного фронту, які поклали початок корінному перелому у війні та дозволили радянській армії взяти на себе стратегічну наступальну ініціативу; розкрити суть Тегеранської конференції та її рішень для подальшого ходу війни; показати справжні причини виселення етнічних народів Криму.

Опорні терміни: битва за Мідвей, битва за Ель-Аламейн, битва за Дніпро, депортація, Сталінградська битва, Курська битва, «Східний вал», Корсунь-Шевченківська операція, «чорносвітники».

ХІД УРОКУ**КРОК 1. РОБОТА З ВІЗУАЛЬНИМ РЯДОМ**

Продемонструйте учням зображення **Фоторяду** головної сторінки уроку, обговоріть зміст зображень та зробіть висновок про особливості періоду Другої світової війни, який відповідає цим джерелам. Оголосіть тему уроку і ключове питання.

КРОК 2. РОБОТА З ПАНЕЛЛЮ СТІКЕРІВ**Стікер 1. Битва за Мідвей**

Використовуючи зміст стікера та карту, визначте:

- Якими були стратегічні наслідки битви за Мідвей?
- Яке значення мала морська битва для подальшого ходу війни на Тихоокеанському театрі воєнних дій Другої світової війни 1942-1943 рр.?

Стікер 2. Друга битва за Ель-Аламейн

Попросіть учнів ознайомитися зі змістом стікера та поділитися міркуваннями щодо висловлювання В. Черчилля, прем'єр міністра Великої Британії:

«Битва за Ель-Аламейн [...] фактично знаменувала собою «поворот долі». Можна сказати, що до Ель-Аламейна ми не здобули жодної перемоги. Після Ель-Аламейна ми не понесли жодної поразки».

Стікер 3–4. Контрнаступ радянських військ під Сталінградом. Наступ радянських військ на Лівобережній Україні

Ознайомте учнів зі змістом та Матеріалами стікерів та обговоріть питання:

- Чому Сталінградську битву історики вважають початком докорінного перелому в ході німецько-радянської та Другої світової воєн?
- Якими були наслідки Сталінградської битви для України?
- Яку оцінку дав Ф. Рузвельт, президент США, Курській битві?

Розгляньте плакати та карикатури. Проаналізуйте текстову інформацію до них та сформулюйте «послання», яке несуть в собі візуальні джерела. Припустіть, за чийм замовленням, і для якої аудиторії вони могли бути створені.

Стікер 5. Капітуляція Італії

Розгляньте зміст стікера, фото і карикатуру та визначте:

- Чому Італія вийшла з війни?
- Якими були стратегічні наслідки капітуляції Італії?
- Поясніть задум автора карикатури щодо зображення події.

Стікер 6. Битва за Дніпро

Ознайомте учнів зі змістом та Матеріалами стікера та обговоріть питання:

- Якими були стратегічні наслідки битви за Дніпро?
- Чому Корсунь-Шевченківська операція отримала назву «Сталінград на Дніпрі»? Розгляньте радянські плакати:
- З якою метою вони були створені?
- Яким є головний посил зображень?
- Чому поряд з радянськими плакатами розміщено карикатуру? Який меседж вона несе?
- На які запитання фотодокумент не може дати відповіді? Знайдіть **Джерело** Матеріалів стікера, яке дає влучну відповідь на це питання.

Стікер 7. Тегеранська конференція

Використовуючи зміст та Матеріали стікера, обговоріть наступні питання:

- Чому, на вашу думку, зустріч «Великої Трійки» відбулась в кінці 1943 року, а не раніше?
- Які рішення Тегеранської конференції стосувались майбутнього України?
- Які рішення конференції окреслювали наміри учасників щодо завершення Другої світової війни?

Стікер 8. Воєнні операції Червоної армії на Правобережжі (грудень 1943 – жовтень 1944 рр.). Звільнення України

Ознайомте учнів зі змістом та інформацією Матеріалів стікера. Зверніть увагу на те, що внаслідок форсування Дніпра у грудні 1943 р. склалися сприятливі умови для загального наступу радянських військ та визволення Правобережної України. Проведіть загальне обговорення:

- Чому Корсунь-Шевченківську операцію називають «Дніпровські Канни» та «Сталінград на Дніпрі»?
- Які території було визволено в результаті наступальних операцій 1943-1944 рр.?
- Який останній населений пункт УРСР було визволено?
- Коли відбулось остаточне визволення території України?

Підведіть учнів до розуміння того, що у 1944 р. радянсько-німецька війна вступила в завершальний період. Червона армія повністю звільнила територію СРСР і перенесла бойові дії у країни Південно-Східної і Центральної Європи.

Стікер 9. Депортація кримських татар

Наголосіть, що внаслідок Кримської наступальної операції (8 квітня – 12 травня 1944 р.) Крим було звільнено від нацистських окупантів. Як склалась доля місцевого населення після звільнення?

Під час роботи в групах ознайомте учнів зі змістом стікера та Матеріалами до нього. Проведіть загальне обговорення за питаннями:

- У чому були звинувачені кримські татари, відповідно до Постанови Державного комітету оборони СРСР?
- Наведіть факти участі кримських татар у боротьбі з нацистськими окупантами.
- Порівняйте умови переселення кримських татар, задекларовані у Постанові Державного комітету оборони СРСР від 11 травня 1944 року (Джерело 1) з реальними умовами, про які розповідали очевидці.
- Що таке колективна відповідальність, і чому цей принцип було застосовано до етнічних народів Криму?
- Якими були справжні причини виселення етнічних народів Криму?

Поверніться до ключового питання «Втрата Німеччиною стратегічної ініціативи - закономірність чи випадковість», попросіть учнів обрати три джерела, які найбільш влучно відображають тему уроку, запропонуйте їм пояснити свій вибір.

КРОК 3. РОБОТА З ОПОРНОЮ ТАБЛИЦЕЮ

КРОК 4. ШКОЛЯРІ ПРАЦЮЮТЬ З «РОБОЧИМ ЛИСТКОМ ДЛЯ УЧНЯ»

КРОК 5. ВИКОНАННЯ УЧНЯМИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ